

HVOLRIS



- en anden tid,
et andet tempo!

Et jernalderbesøg
på Hvolris



Jernalderen

– da jern var kostbart

- Jernalderen i Danmark regnes i dag som tiden mellem ca. år 500 f.Kr. til år 850 e.Kr.
- Tidsalderen er navngivet efter, at folkene lærte at bruge jern som det foretrukne materiale til værktøj, våben og endda smykker. Smeden var en meget værdsat håndværker. Læg mærke til drengens bæltespænde. Det har smeden lavet.
- I Jernalderen sad man på jorden og smedede med en sten som ambolt. Det kan moderne mennesker ikke rigtig holde til, så på Hvolris har de lov til at stå op og arbejde.

Hvilket materiale brugte man mest inden Jernalderen?

Menneskene på Hvolris i Jernalderen

Hvolris har været et godt sted at leve igennem tiderne. Det ved vi, fordi der er fundet spor efter menneskene helt tilbage fra stenalderen, bronzealderen og jernalderen. Også i middelalderen har folk boet på Hvolris.

På Hvolris er der fundet spor efter huse, hegn, brolægninger og grave. Der er fundet bl.a. keramik, et sværd og knive. Nogle af tingene er udstillet på Hvolris, og de har fortalt meget om jernalderlivet på Hvolris. Der er dog også meget, som vi må tænke os til eller gætte på. Vi ved ikke alt.

Hvilke tidsaldre ligger før og efter Jernalderen?



Husene i Hvolris Jernalderlandsby

Husene er rekonstruktioner af jernalderhuse fra omkring år 200 f. Kr. til år 200 e. Kr. med udgangspunkt i de spor efter huse, der er fundet på Hvolris.

Der er tre langhuse, en smedje og et par halvtag i Hvolris Jernalderlandsby.

Væggene er lavet af pileflet og ler blandet med hestemøg. Tagene er tækkede med tagrør. Andre steder var der tørv på taget.

Arkæologerne finder tit spor efter stolperne, som holdt taget. De ses som mørke plamager i jorden. Et hus kunne holde i cirka 30 år. Så var stolperne rådne, og folk måtte bygge sig et nyt hus.



Jernalderen er rig på arkæologiske fund efter mennesker, huse, grave, marker, veje og tusindvis af offersteder ved søer og moser. Prøv om I kan finde nogle af fundene.



Hvad skal jeg tage på?

Der er mange fund af tøj fra Jernalderen.
Prøv at finde nogle af dem f. eks. på www.natmus.dk



- Der er ikke så meget at vælge imellem. Kvinderne har bluse og nederdel eller en peploskjole og måske et slag af fåreskind. Mændene har bukser, en kofte og måske en skindhue. På fødderne har man lædersko eller måske slet ingenting.
- Fårene giver uld til det varme tøj. Også hørplanten og brændenælder bliver brugt til stof.
- Jernalderfolket passer godt på deres tøj, for det tager lang tid at lave. Alt bliver lavet i hånden – fra tråd til færdigt tøj.



Hvornår skal vi spise? Når maden er færdig

Prøv at finde ud af, hvad Tollundmanden, Huldremosekvinden og Grauballemanden havde fået at spise.



- Meget af tiden i landsbyen går med at skaffe og lave mad.
- Maden koges ved bålet i lerkrukker.
- Grød med vilde planter og bær er en stor del af kosten.
- Folkene bager også brød. Der går rigtig lang tid med at kværne korn til mel ved gruttestenen.
Den sten, som pigen bruger, er den samme som jernalderfolkene brugte for cirka 2000 år siden.



Jernalderfolket havde også køer. De var meget mindre end nutidens.

Dyrene på Hvolris

En rig jernaldermand eller -kvinde havde måske også en hest. De var også ganske små dengang.

På Hvolris er der valgt de racer, der kommer tættest på Jernalderens dyr.



Gute Udegangsfår afgræsser de store arealer på Hvolris, så de ikke gror til med træer og buske. Fårene smider deres uld, når det bliver varmt. Både hunner og hanner har horn. Og så smager de godt.



Hønsene er Gammel Dansk Landrace. Høns kom til Danmark i Jernalderen. Det samme gjorde katten.



Gederne er Gammel Dansk Landrace. De vil gerne snakkes med. Gedekød har nok også været på jernalderfolkets menukort, men arkæologisk er det næsten umuligt at kende forskel på gede- og fåreknogler.

Guder som f.eks.
Thor, Odin og
Freja kommer
først til allersidst i
Jernalderen og i
Vikingetiden

Hvad tror jernalderfolkene på?

Jernalderfolket lever i tæt afhængighed af naturen. Om alt går godt, er helt afhængigt af gudernes vilje.

På Skovbakken ved Hvolris er der fundet tre stencirkler, som man mener har været brugt til kultiske formål, altså et sted hvor man henvender sig til guderne, laver ceremonier og ofringer.

Jernalderfolkene tilbeder blandt andet en natur- og frugtbarheds-gudinde, for de er meget afhængige af god høst og avl fra husdyrene. Vi ved ikke, hvad Jernalderfolkene selv kalder hende.

Også i krig afgør guderne udfaldet.

Prøv at finde oplysninger om ofringerne i Illerup Ådal.



Når livet er slut

På Hvolris er der fundet grave med gravgaver og urner med asken fra de døde i. Der er også to gravhøje fra Bronzealderen.

Den døde får ofte gaver med i graven. Der er spisesæt med mad og drikke til rejsen til dødsriget.

Dertil kommer nogle personlige ting.

Mændene kan få deres sværd med, en ragekniv at barbere sig med eller et særligt redskab.

Kvinderne kan for eksempel få smykker, en håndten, en saks eller en nål med sig.



Mange af de fine gravgaver er udstillet på Hvolris.

Levende jernalderlandsby

- I skolernes sommerferie og fem dage i efterårsferien vender Jernalderfolket tilbage til Hvolris. Så lever de, som jernalderfolkene måske kunne have levet for cirka 2.000 år siden - i en helt anden tid med et helt andet tempo.
- Tag op og besøg dem. De svarer gerne på spørgsmål, om alt det, de laver.
- Der er gratis entré for børn under 18 år. Tag familien med. Velkommen på Hvolris.



Fotos: Hvolris Jernalderlandsby



**- en anden tid,
et andet tempo!**